

DOI: [10.32702/2307-2156-2018.11.29](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2018.11.29)

УДК 351.327.7:355(477)

*В. О. Копанчук,
к. ю. н., доцент, Національний університет цивільного захисту України*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ З АКЦЕНТОМ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

*V. Kopanchuk,
PhD in Law, Associate Professor,
National University of Civil Protection of Ukraine*

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF UKRAINE NATIONAL SECURITY IN THE GLOBALIZATION CONDITIONS WITH THE WORLD EXPERIENCE

В статті досліджено процеси змін, що відбуваються в сучасному міжнародному середовищі безпеки, встановлено їхній вплив на національну безпеку України. Визначено загрози національно-державного та загальносвітового характеру за ступенем і масштабом їхніх наслідків. Проаналізовано особливості глобального безпекового середовища і визначено роль колективного співробітництва в галузі безпеки і визначено пріоритетні його форми для України.

Особливу увагу приділено характеристиці європейського довкілля безпеки та впливу євроінтеграційних процесів на безпеку України. Подано аналіз особливостей безпеки держави в добу глобалізації, російської агресії та представлено засоби національного реагування на зовнішні виклики та загрози.

The article examines the processes of change taking place in today's international security environment and determines their impact on Ukraine's national security. The threats to the national, national and global nature are determined by the degree and scale of their consequences. There is a tendency towards an increase of national-state and world-wide problems, which leads to the formation of collective security systems.

The world's largest collective security systems are covered: NATO North Atlantic Treaty Organization, EU Security and Defense System, Organization of a Collective Security Treaty (CSTO) between some states of the former USSR, Shanghai Cooperation Organization (SCO, 2001), which includes China, Republic, Republic of Kazakhstan, Republic of Kyrgyzstan, Russian Federation, Republic of Tajikistan, Republic of Uzbekistan.

The features of the global security environment are analyzed and the role of collective cooperation in the field of security is determined and its priority forms for Ukraine are determined.

NATO's North Atlantic Treaty Organization has been proven to be the most effective form of collective cooperation in the field of security and counteracting today's global threats to Ukraine. It is determined that the countries of Eastern Europe (Poland, Slovakia, Hungary, Bulgaria) have become members of NATO and the EU with a defensive-repressive-restrictive type of military-political model of a bloc state.

The analysis of the security situation in Ukraine in the era of globalization, Russian aggression is presented and the means of national response to external challenges and threats are presented. It is determined that Russia maintains a negative attitude towards NATO enlargement, including plans for NATO and Georgia membership. This led to the military conflict in Georgia (2008) and the annexation of Crimea and Russia's armed aggression in Donetsk and Lugansk against Ukraine in 2014.

Thus, in view of the need to preserve Ukraine's sovereignty and counteract external interference in the country's internal political processes, it is advisable for Kyiv to choose a course on European integration and NATO membership.

Ключові слова: національна безпека; глобалізація; колективна безпека; загрози; військова агресія; держави світу.

Keywords: national security; globalization; collective security; threats; military aggression; states of the world.

Постановка проблеми. Сучасна ситуація у сфері міжнародної безпеки характеризується глибокими змінами, які пов'язані насамперед з активізацією інтеграційних процесів на глобальному і регіональному рівнях. Процеси глобалізації наклали відбиток на всі сфери світової цивілізації, зокрема оборони і безпеки. Сьогодні глобалізаційні процеси мають визначальний вплив на міжнародну, регіональні і національні системи безпеки та несуть у собі поряд з новими можливостями низку новітніх загроз. Україна в цих умовах не є винятком.

У системі функціонування будь-якої держави питання забезпечення національної безпеки завжди мають пріоритетне значення. Важливість цієї функції ще більше зростає у зв'язку з необхідністю реагування на комплекс нових глобальних викликів. Протидія глобальним деструктивним силам є найважливішим пріоритетом кожної держави. Згідно з цим вибудовується і система її зовнішньополітичних орієнтирів, відбуваються пошуки партнерів і союзників, формуються різні вектори зовнішньої та безпекової політики.

Усвідомлення національних інтересів, їх розуміння та зведення до злагодженої несуперечливої системи мусить здійснюватися за умови обов'язкового урахування сучасної геополітичної ситуації. Тільки тоді можливе чітке визначення національно-державних цілей, обґрунтування пріоритетних завдань, правильного співвідношення питань стратегії і тактики у межах обраного політичного курсу національної безпеки [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем забезпечення безпеки у зв'язку із загрозами тероризму та військової агресії зробили такі вітчизняні науковці: Парахонський Б.О., Яворська Г.М., Мошкова Л.І., Соколюк С.М., Постолюк С.Р., Вознюк В.С., Смазнова І.С., Кубальський В.Н., Коломієць О.В., Гуцало М.Г., Деменко А.М., Коршунов В.О., Антипенко В.Ф., Власюк О.В., Горбулін В., Перепелиця Г. та ін.

Метою статті є дослідження особливості глобального безпекового середовища, встановлення ролі колективного співробітництва в галузі безпеки і визначення пріоритетних його форм для України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Новітні загрози, породжені процесами глобалізації, виникають із самої природи сучасних міжнародних відносин і є об'єктивним явищем. З огляду на це національного рівня гарантування безпеки вже недостатньо для їх попередження і подолання. Ізоляціонізм та різноманітні форми його прояву, такі як автаркія, класичні форми твердого нейтралітету, відмова від адекватних дій щодо інших суб'єктів міжнародних відносин і аналізу внутрішньополітичних процесів, що відбуваються за кордоном тощо, втрачають свою ефективність та є не виправданими з погляду національних інтересів сьогодення. Покладатися лише на такі форми уникнення загроз в умовах глобалізованого світу означає не лише не забезпечити надійний захист від них, а й створити додаткові проблеми.

Розглядаючи взаємозв'язок між глобалізацією й безпекою, можна виокремити критичні сфери, в яких проблеми наслідків глобалізації межують з проблемами безпеки, а саме:

- конфлікт цінностей;
- маргіналізація країн і регіонів;
- розпад політичних утворень і виникнення "держав, що не відбулися";
- технологічні прориви у створенні нових поколінь озброєння із залученням новітніх технологій;
- неконтрольоване поширення звичайних озброєнь та ЗМУ в конфліктні регіони;
- розвиток інформаційних технологій, здатних істотно впливати на стабільність держави;
- загострення локальних збройних конфліктів, які впливають на стан регіональної та глобальної безпеки тощо [7].

За сучасних умов протидіяти глобальним загрозам можна лише глобальними засобами, можливості для яких створює система міжнародних відносин. Головними формами такої протидії є створення глобальних та регіональних моделей безпеки із засобами колективного попередження загроз і їх подолання.

Унаслідок поширення процесів світової глобалізації звужуються можливості незалежних суверенних держав у визначенні темпів та напрямів політичних змін усередині країн та у світі загалом. Доволі чітко окреслюється тенденція до зрощування національно-державних та загальносвітових проблем. Це актуалізує питання щодо формування субрегіональних, регіональних та глобальних систем безпеки. У сучасному світі поглиблюється тенденція до утворення систем колективної безпеки на регіональному та глобальному рівнях.

Нині найбільш ефективною формою колективного співробітництва в галузі безпеки та протидії сучасним глобальним загрозам є Організація Північноатлантичного договору НАТО. Цінність євроатлантичної системи колективної безпеки полягає ще й у тому, що з формуванням нової моделі міжнародних відносин після краху Ялтинсько-Потсдамської системи НАТО найбільш швидко та адекватно пристосувався до нових геополітичних умов, витримавши складний трансформаційний період. Більше того, крім значного збільшення кола учасників колективної безпеки, Північноатлантичний Альянс значно розширив сферу своєї діяльності та форми протидії новим загрозам [10]. До того ж у новій стратегічній концепції НАТО (Лісабон, 19 листопада 2010 р.) розуміючи необхідність поглиблення кооперації в безпековій сфері, НАТО засвідчує наміри подальшого розширення чисельного складу, та зумовлює здійснювати тісне співробітництво з іншим глобальним гравцем – Росією. У найближчих планах діяльності НАТО розширення безпекового партнерства на глобальний рівень із включенням Японії, Південної Кореї, Пакистану, Австралії, Нової Зеландії [12].

Варто зауважити, що як НАТО, так і система безпеки та оборони ЄС не є взаємовиключними. Більше того, обидві сторони визнають взаємозалежність та обопільну доповнюваність. Свої стратегічні концепції розвитку ці дві безпекові структури розробляють з урахуванням перспектив та потенціалу одна одної. Практично всі держави Європи активно залучені до участі в обох безпекових структурах НАТО та ЄС. Це лише підтверджує їх необхідність і ефективність для сучасної європейської безпеки загалом та кожної окремої держави континенту зокрема.

Слід зазначити, що на теренах пострадянського простору Євразії існує структура, яка має характеристики, наближені до поняття "колективна система безпеки". Йдеться про Організацію договору про колективну безпеку (ОДКБ). Договір про колективну безпеку (ДКБ) був підписаний 15 травня 1992 р. Учасниками ДКБ є Республіка Вірменія, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан, Киргизька Республіка, Російська Федерація, Республіка Таджикистан. Договір ратифікований усіма зазначеними державами й передбачає автоматичне продовження терміну дії Договору на чергові п'ятирічні періоди. Власне Організація договору про колективну безпеку виникла на основі ДКБ 18 вересня 2003 р. Головним її завданням є координація і поглиблення військово-політичної взаємодії, становлення багатосторонніх структур та механізмів співробітництва, покликаних забезпечувати на колективній основі національну безпеку держав-учасниць, надавати необхідну допомогу, у тому числі військовою, державі-учасниці, яка стала жертвою агресії [4, с. 57].

Окрім того, є підстави вважати, що в короткостроковій перспективі певних елементів системи колективної безпеки набуде Шанхайська організація співробітництва (ШОС). ШОС була створена 15 червня 2001 р. у Шанхаї (КНР) Республікою Казахстан, Китайською Народною Республікою, Республікою Киргизстан, Російською Федерацією, Республікою Таджикистан, Республікою Узбекистан. Серед її головних пріоритетів зазначено: спільне забезпечення й підтримка миру, безпеки і стабільності в регіоні. Це створює підґрунтя для подальшого перетворення ШОС на окремий військово-політичний блок в Азії. Однак специфіка суперечностей у межах ШОС (між Росією та КНР, Казахстаном і Узбекистаном) унеможливує прогнози щодо строків завершення такої трансформації [1].

Слід відзначити, що в Західній Європі превалюють інші виміри і пріоритети державної безпеки. Так, традиційно нейтральна держава Швейцарія вступила в ООН, активно співпрацює з ЄС, її власні збройні сили беруть участь у міжнародних миротворчих та безпекових операціях, країна є учасником програми НАТО "Партнерство заради миру". Нейтральні Швеція, Фінляндія, Ірландія та Австрія активно співпрацюють з НАТО, зокрема Швеція є одним із провідних учасників операції НАТО в Афганістані. Зазначені країни залучені до реалізації Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС [2].

Певною моделлю для слабких країн, які в нових геополітичних реаліях проводять перегляд загроз національній безпеці і виробляють відповідні основи політики національної безпеки, стала модель, орієнтована на прийнятність певних ризиків. Яскравим прикладом у цьому плані є Словаччина, яка вступила до країн-членів Альянсу зберігаючи слабку власну армію, не спроможну самостійно протидіяти військовій загрози [3].

Республіка Польща стала першою країною східної Європи та членом ЄС та НАТО, яка оновила свій головний документ стратегічного планування у сфері національної безпеки з урахуванням кардинальних змін безпекового середовища в Європі, пов'язаних із агресивними діями Росії проти України та зростання напруженості між РФ і Заходом. Воєнно-політична модель Польщі відповідає оборонно-репресивно-обмежувальному типу воєнно-політичної моделі блокової держави з регіональним геополітичним кодом [13].

Воєнно-політична модель Румунії відповідає оборонно-репресивно-обмежувальному та сателітному типам воєнно-політичної моделі блокової держави, а воєнно-політичної моделі Словаччини, Угорщини, Болгарії, відповідають сателітній воєнно-політичній моделі блокової держави. Держави-члени НАТО, а саме: Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Болгарія оприлюднили у стратегічних документах (стратегіях, концепціях) стратегічні цілі й завдання у сфері національної безпеки, що набули реальних форм, і ці країни стали членами системи колективної безпеки, вирішивши основне завдання – забезпечення своєї національної безпеки. Така інтеграція також сприяла розвитку демократичних інститутів, консолідації громадянського суспільства, захисту прав і свобод людини, що відповідає національним інтересам цих держав [8, с. 150].

Для України є життєво необхідним залучення до певних моделей та систем забезпечення національної безпеки. При цьому слід враховувати, що ОДКБ та безпековий складник ШОС формуються за принципом корпоративної організації, що припускає субординацію інтересів держав-учасниць цих регіональних організацій, підлеглість інтересам головних гравців ОДКБ та ШОС: Росії та Китаю. У коопераційних системах безпеки (наприклад, НАТО), така детермінація зведена до мінімуму.

На вищому рівні мають створюватися можливості для різних форм регіонального безпекового співробітництва. У випадку України найвищим щаблем гарантування безпеки має бути співробітництво на глобальному рівні, яке для України передбачає реалізацію національних інтересів у межах загальноєвропейського та трансатлантичного партнерства ЄС і НАТО [7].

Колективні форми гарантування безпеки на глобальному рівні накладають на всіх його суб'єктів глобальну відповідальність. Ігнорування негативних та загрозливих тенденцій в одному кінці світу рано чи пізно, але неминуче призводить до виникнення їх біля власних кордонів або безпосередньо у власній країні. Тож держава, яка прагне до іміджу відповідальної, не має права уникати сучасних викликів глобалізованого світу, прикриваючись тими або іншими причинами географічними, політичними, економічними, а повинна приймати їх та знаходити адекватні відповіді.

Аналіз безпекової ситуації в Україні свідчить, що більшість загроз мають внутрішнє походження. Це корупція, організована злочинність, поширення наркоманії, тіньова економіка, деформації економічного, соціального та демографічного розвитку, екологічні й техногенні проблеми тощо. Проте останнім часом зростає вплив зовнішніх загроз через виникнення низки цілком нових негативних чинників, таких як агресія з боку Росії, загрози територіальній цілісності (анексія Криму, гібридна війна на Донбасі та в Луганську), енергетична безпека та інші. Такі тенденції притаманні не лише Україні вони є негативними наслідками глобалізації сучасного світу.

На противагу НАТО, Організація договору про колективну безпеку (ОДКБ) перетворюється на військово-політичний блок, розгортаються елементи інформаційної війни. Усе це докорінним чином змінює воєнно-політичну ситуацію у Південно-Східній Європі. Зокрема, зміна геополітичної ситуації призвела до того, що Україна фактично виявилася буферною зоною між двома найбільш потужними воєнно-політичними та воєнно-економічними системами. Кожна з них використовуватиме Україну, щоб відвести загрози від себе, здійснюючи інформаційний, економічний, воєнний та інший вплив [4, с. 59].

Європейські країни, на відміну від США, більше зацікавлені у добросусідських відносинах з Росією, що визначає їх значно обережніше ставлення до великої східної держави. Залежність від енергопостачання зі Сходу відіграє головну роль у формуванні їхньої зовнішньої політики, про що свідчить російсько-український газовий конфлікт 2008-2009 рр.

На початку 2000-х років відбулося переосмислення Росією своєї ролі у світі, що, зокрема, виявилось у її відмові від глобальних претензій, зафіксованій виведенням військових баз із Лурдеса (Куба) і Камрані (В'єтнам), виборі стратегії перетворення РФ на енергетичну наддержаву і країну регіонального лідера в Північній Євразії. Таке бачення було відображено в ключових стратегічних документах, прийнятих під час першої каденції Президента Росії В. Путіна. Це Концепція національної безпеки 2000 р., Концепція зовнішньої політики 2000 р., Енергетична стратегія на період до 2020 р. та Актуальні завдання розвитку Збройних Сил Російської Федерації, затверджені у 2003 р., Концепція зовнішньої політики РФ, затверджена 12 липня 2008 р. президентом Росії Д. Медведевим. В останній уперше прямо згадується Україна: Росія зберігає негативне ставлення до розширення НАТО, зокрема планів прийому у члени Альянсу України та Грузії [11, с. 136].

Зовнішня політика Росії дедалі більше набуває агресивного характеру в напрямі розширення впливу на пострадянському просторі та утвердження Російської Федерації як одного зі світових центрів сили. Події в Грузії у серпні 2008 р. засвідчили, що головними особливостями зовнішньої політики Росії є готовність до використання силових методів (зокрема, стосовно пострадянських країн) та нехтування думкою світової спільноти, нормами і правилами міжнародних відносин та розв'язання конфліктних ситуацій.

Врешті рещт, анексія Криму та збройна агресія Росії у Донецьку та Луганську проти України 2014 року виявилось логічним завершенням геостратегії реваншу, яку довго напрацьовували кремлівські можновладці, засвідчила кризу сучасної системи міжнародної безпеки [11, с. 138].

Неспроможна економічним, політико-дипломатичним шляхами здійснювати глобальну кон- куренцію, офіційна Москва, за словами Г. Перепелиці, створивши доктрину «руського мира», зайнялася руйнацією світового порядку. Свідченням цього, на його думку, є дискредитація практично всіх інститутів міжнародної безпеки, ігнорування угод, що були підвалинами для постбіполярного світу: відкидання принципів Заключного акта, підписаного у Гельсінкі у 1975 р. 35-ма державами; перегляд кордонів на континенті; відмова від Біловезької угоди лідерів України, РФ, Білорусі 1991 р., що можна розцінити не інакше як відмову від визнання держав- них суверенітетів пострадянських країн; несприйняття розширення НАТО та ЄС на Схід, під- бурювання радикальних проросійських партій у Центральній і Західній Європі; нейтралізація Вишеградської четвірки через утворення у ній групи проросійськи налаштованих країн; грубе порушення понад 300 міжнародних договорів і конвенцій, Статуту ООН і Будапештського ме- морандуму 1994 р. тощо. Тим самим нинішня влада РФ прагне влаштувати ситуацію світового хаосу, в якому утвердити новий порядок на своїх правах і умовах. Звідси сценарії встановлення нового світопорядку залежать від результатів російсько- української війни [6, с. 6].

Таким чином, з огляду на потребу збереження суверенітету України та протидії зовнішньому втручанню у внутрішньополітичні процеси в державі, Києву доцільно брати участь насамперед у коопераційних системах безпеки, де не існує вертикальної інтеграції. Такою системою на сьогодні є тільки НАТО. Цілком логічно Україна вибирає курс на євроінтеграцію та членство у НАТО і у 2019 році Верховна Рада ухвалила президентський закон про внесення змін до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [9].

Отже, загальна структура забезпечення національної безпеки України в умовах глобалізації має бути багатовимірною та комплементарною, щоб кожен з рівнів доповнював один одного та зміцнював загальну ефективність національної безпеки, а всі вони узгоджувалися з єдиним стратегічним напрямом і не мали суперечностей.

Висновки. В умовах глобальної кризи, яка посилює нестабільність у світі та формує принципово нові загрози, зміцнення власних оборонних можливостей є необхідним елементом захисту національних інтересів за межами держави та попередження ймовірного розширення російської агресії. Такий підхід не є універсальним і залежить від наявного економічного потенціалу держави та готовності суспільства нести величезні оборонні витрати, у тому числі за рахунок соціальних потреб.

Питання надійного забезпечення національної безпеки – державного суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності кордонів України набуває дедалі більшої актуальності. Отримання надійних зовнішніх гарантій безпеки шляхом приєднання України до системи колективної безпеки залишається найбільш доцільним варіантом з огляду на геополітичне розташування держави.

Україні необхідно розвивати відносини та активну співпрацю з обома організаціями. Намагаючись бути надійним партнером і активним гравцем у вирішенні європейських проблем, необхідно не тільки бажання стати повноправним членом колективної безпеки, але й виконати усі необхідні умови з реформування правової, судової, антикорупційної систем влади, та реформування усіх сфер діяльності.

Список літератури.

1. Баранов Н.А. Политика национальной безопасности ведущих стран. URL: http://www.nicbar.narod.ru/nazbez_lekzia3/htm
2. Безопасная Европа в мире, который должен стать лучше. Европейская стратегия безопасности: URL: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIRU.pdf>
3. Взаимодействие Словакии и НАТО. URL: <https://xn--80azep.xn--plai/ru/slovakia.html>
4. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці. К: НІСД. 2016. 528 с.
5. Декларация саміту НАТО в Страсбурзі. URL: <http://www.nato.int>
6. Криза сучасної системи міжнародної безпеки: причини та наслідки (за матеріалами наукової конференції). Зовнішні справи. Політичні науки. 2015. № 7. С. 6-9. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1640233
7. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова ; за ред. К. А. Кононенка. К.: НІСД. 2013. 56 с
8. Пелих А.О. Залучення Збройних Сил та інших силових структур країн Євросоюзу до виконання завдань у безпековій та оборонній сферах. Досвід застосування Збройних Сил у світових війнах і воєнних конфліктах початку стю: тенденції та закономірності: зб.наук.пр.\ кол.авт.: за ред. С.В. Сидорова. К.: ЦП «Компринт». 2014. Вип. 3. С. 145-156.
9. Рада ухвалила зміни до Конституції про курс України на вступ до ЄС і НАТО. законопроект № 9037 від 07. 02. 2019р. URL: https://espresso.tv/news/2019/02/07/rada_zminy_do_konstytuciyi_pro_kurs_ukrayiny_do_yes_i_nato
10. Стратегічна концепція НАТО. URL: http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_56626.htm
11. Трофимович В. Російська агресія проти України як загроза світовій системі безпеки. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Історичні науки». 2017. Вип. 26. С. 135-142.
12. Establishment of a National Security Strategy URL: <http://www.number10.gov.uk/news/latest-news/2010/05/establishment-of-a-national-security-council-49953>
13. The Military Gendarmerie of the Polish Armed Force / Офіційний сайт Військової жандармерії Збройних Сил Республіка Польща. URL: <https://www.zw.wp.mil.pl/en/205.html>

References.

1. Baranov, N.A. (2016), "Leading countries' national security policy", available at: http://www.nicbar.narod.ru/nazbez_lekzia3/htm (Accessed 25 Oct 2018).
2. European Council (2018), "A secure Europe in a world that needs to get better. European Security Strategy", available at: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIRU.pdf> (Accessed 25 Oct 2018).
3. nato.pf (2018), "Interaction between Slovakia and NATO", available at: <https://xn--80azep.xn--plai/en/slovakia.html> (Accessed 25 Oct 2018).
4. Vlasjuk, O.S. (2016), Natsional'na bezpeka Ukrainy: evoliutsiia problem vnutrishn'oi polityky [National Security of Ukraine: The Evolution of Domestic Policy Issues], NISD, Kyiv, Ukraine.

5. NATO (2018), "Declaration of the NATO Summit in Strasbourg", available at: <http://www.nato.int> (Accessed 25 Oct 2018). URL:
6. Foreign Affairs. Political Science (2015), "The Crisis of the Modern International Security System: Causes and Consequences (Based on Scientific Conference Materials)", Foreign Affairs. Political Science, vol. 7, pp. 6-9, available at: http://www.library.univ.kiev.ua/eng/elcat/new/detail.php3?doc_id=1640233 (Accessed 25 Oct 2018).
7. Parakhonsky, B.A. Yavorskaya, G.M. and Reznikova, O.O. (2013), Mizhnarodne bezpekove seredovysche: vyklyky i zahrozy natsional'nij bezpetsi Ukrainy [International Security Environment: Challenges and Threats to Ukraine's National Security], NISD, Kyiv, Ukraine.
8. Pelikh, A.O. (2014), "Involvement of the Armed Forces and other security forces of the EU countries in the fulfillment of tasks in the security and defense spheres", Experience of using the Armed Forces in the world wars and military conflicts of the beginning of this study: trends and patterns: Collected Science, Vol. 3, pp. 145-156.
9. NATO (2018), "Strategic Concept", available at: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm (Accessed 25 Oct 2018).
10. Trofimovich, V. (2017), "Russian aggression against Ukraine as a threat to the world security system", Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy: Historical Sciences Series, Vol. 26, pp. 135-142.
11. UK Prime Minister's Office (2010), "Establishment of a National Security Strategy", available at: <http://www.number10.gov.uk/news/latest-news/2010/05/establishment-of-a-national-security-council-49953> (Accessed 25 Oct 2018).
12. The Military Gendarmerie of the Polish Armed Force (2018), available at: <https://www.zw.wp.mil.pl/en/205.html> (Accessed 25 Oct 2018).

Стаття надійшла до редакції 20.11.2018 р.